

BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM

DÖNTÉSELŐKÉSZÍTŐ MÓDSZEREK A KÖZLEKEDÉSBEN

Dr. SIPOS Tibor Ph.D.

Dr. TÖRÖK Árpád Ph.D.

SZABÓ Zsombor

2019

BUDAPEST UNIVERSITY OF TECHNOLOGY AND ECONOMICS
FACULTY OF TRANSPORTATION ENGINEERING AND VEHICLE ENGINEERING

UTAZÓÜGYNÖK PROBLÉMA

BUDAPEST UNIVERSITY OF TECHNOLOGY AND ECONOMICS
FACULTY OF TRANSPORTATION ENGINEERING AND VEHICLE ENGINEERING

Bevezetés

- A fő ok, hogy a korlátozás és szétválasztás technikájáról beszéljünk, hogy megoldhassuk az utazóügynök problémát (travelling salesman problem – TSP)
- A TSP az egyik legfontosabb optimalizálási feladat

Fontosság

- Clay Mathematics Institute – Millenniumi problémák
- Hét fontos probléma, a melyek még megoldatlanok
- $P = NP$ bizonyítása, vagy elvetése
- TSP az egyik legfontosabb NP feladat (exponenciális idejű) amelynek a polinomiális idejű megoldását keresik
- A bizonyításért, vagy elvetésért egymillió dolláros jutalom jár
- <http://www.claymath.org/millennium-problems>
- <http://www.claymath.org/millennium-problems/p-vs-np-problem>

Leírás

- A TSP során adott n hely a térben (például települések), és az ellenállás a pontok között
- A feladat azon legrövidebb út megkeresése, amely az összes helyszínt érinti

Formalizálás

$$\min Z = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n c_{ij} x_{ij}$$

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} = 1 \quad \forall i$$

$$\sum_{i=1}^m x_{ij} = 1 \quad \forall j$$

$$x_{ij} = \begin{cases} 0 \\ 1 \end{cases} \quad \forall i, j$$

- Fontos, hogy van egy további feltétel is, amelyet nehéz formalizálni
- Ha a mátrixot egy gráfként értelmezzük, akkor a kiválasztott élek pontosan egy kört adnak

Módszer

- Négy lépés:
  - Mátrix redukció: A mátrix minden egyes eleméből levonjuk az adott sorhoz tartozó legkisebb elemet. Ugyanezt az eljárást alkalmazzuk az oszlopokra is.
  - Minden egyes nulla elemre kiszámolunk egy r értéket
  - Kiválasztjuk az r értékek közül a legnagyobbat
  - Korlátozás és szétválasztás módszere
    - Két lehetséges eset
    - A kiválasztott élel bevesszük, vagy kizárjuk

Példa

	A	B	C	D
A	M	6	2	4
B	1	M	2	7
C	4	8	M	5
D	5	2	6	M

Táblázatos forma

- Fontos megjegyezni, hogy a mátrix főátlóinak elemei nem választhatók, így azokat M jellel jelöljük

Redukált mátrix

	A	B	C	D
A	M	4	0	1
B	0	M	1	5
C	0	4	M	0
D	3	0	4	M

r értékek

- A második lépés, hogy kiszámoljuk az r értékeket az összes nulla cellára

$$r_{\hat{i}\hat{j}} = \min_j c_{\hat{i}j} + \min_i c_{i\hat{j}}$$

- A képlet segítségével a következő r értékek adódnak

$$r_{AC} = 1 + 1 = 2$$

$$r_{BA} = 0 + 1 = 1$$

$$r_{CA} = 0 + 0 = 0$$

$$r_{CD} = 0 + 1 = 1$$

$$r_{DB} = 3 + 4 = 7$$

Korlátozás és szétválasztás

- A korlátozás és szétválasztás módszeréhez szükség van egy kezdő korlát meghatározására
- A kezdő korlát a feladatra a mátrix redukció során előállt sor- és oszlopminimumok összege ($Z^* = 10 = k_0$)
- A szétválasztási lépés során két lehetséges eset van; a kiválasztott él bevétele, vagy eliminálása

Korlátozás és szétválasztás – Eliminálás

- Az ág korlátja a következő lesz

$$k_l = k_{l-} + r_{ij}$$

- Az eliminált cellát M jellel jelöljük, majd a mátrix redukció következik

Korlátozás és szétválasztás – Eliminálás

	A	B	C	D
A	M	4	0	1
B	0	M	1	5
C	0	4	M	0
D	3	M	4	M

Korlátozás és szétválasztás – Bevétel

- Ha a kiválasztott éleket bevezetjük a rendszerbe, akkor maga a cella ($c_{\hat{i}\hat{j}}$), a teljes sor, a teljes oszlop és a $c_{i=\hat{j},j=\hat{i}}$ cellát M értékre kell állítani
- A korlát nem fog nőni, csak ha lesz olyan sor vagy oszlop a kizárások után, amelyben nincs nulla elem
- Mivel nincs nulla értékű cella egyik sorban és oszlopban sem a k értéke nem fog változni

Korlátozás és szétválasztás – Eliminálás

	A	B	C	D
A	M	M	0	1
B	0	M	1	M
C	0	M	M	0
D	M	M	M	M

Korlátozás és szétválasztás – Kizárás

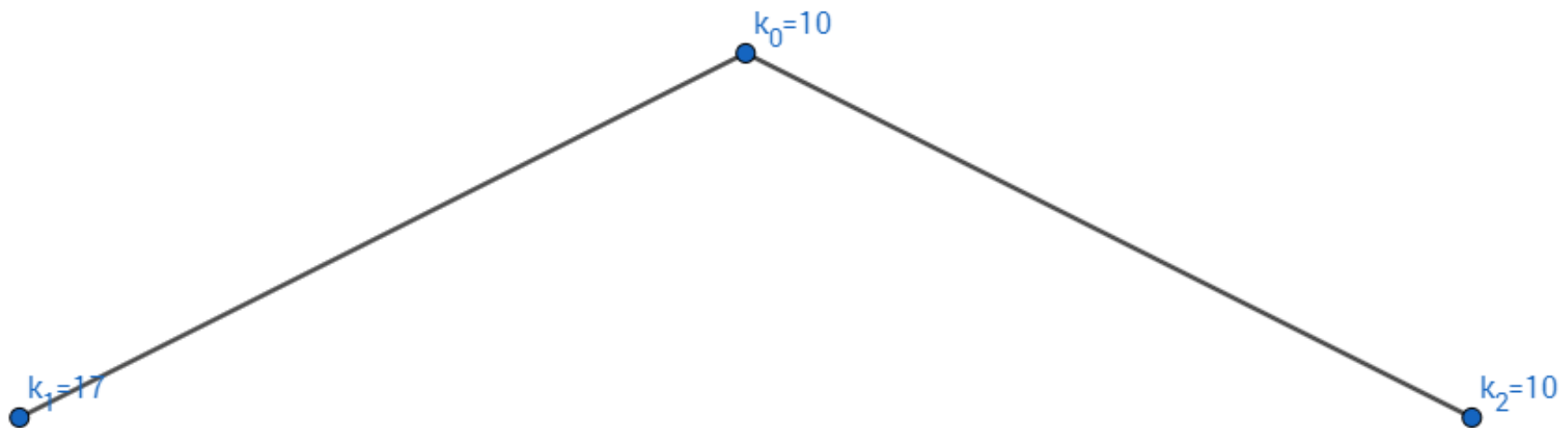

- Néhány eltérés szükséges
- A TSP során a Z^* helyett a k értékeket alkalmazzuk
- A nemmegengedhető alfeladat kritériuma továbbra is kizáró feltétel
- A kizárási lépés során az alacsonyabb korláttal rendelkező alfeladatot kell választani

Első lépés – Döntési fa

Második lépés – Kezdőmátrix

	A	B	C	D
A	M	M	0	1
B	0	M	1	M
C	0	M	M	0
D	M	M	M	M

Második lépés – r értékek

- No more matrix reduction is needed
- r values are ought to be calculated

$$r_{AC} = 1 + 1 = 2$$

$$r_{BA} = 0 + 1 = 1$$

$$r_{CA} = 0 + 0 = 0$$

$$r_{CD} = 0 + 1 = 1$$

- AC cell should be used
- L_3 : AC cell is eliminated ($k_3 = 12$)
- L_4 : AC cell is used ($k_4 = 10$)

Második lépés – Kiválasztott cella

	A	B	C	D
A	M	M	0	1
B	0	M	1	M
C	0	M	M	0
D	M	M	M	M

Második lépés – Eliminálás

	A	B	C	D
A	M	M	M	1
B	0	M	1	M
C	0	M	M	0
D	M	M	M	M

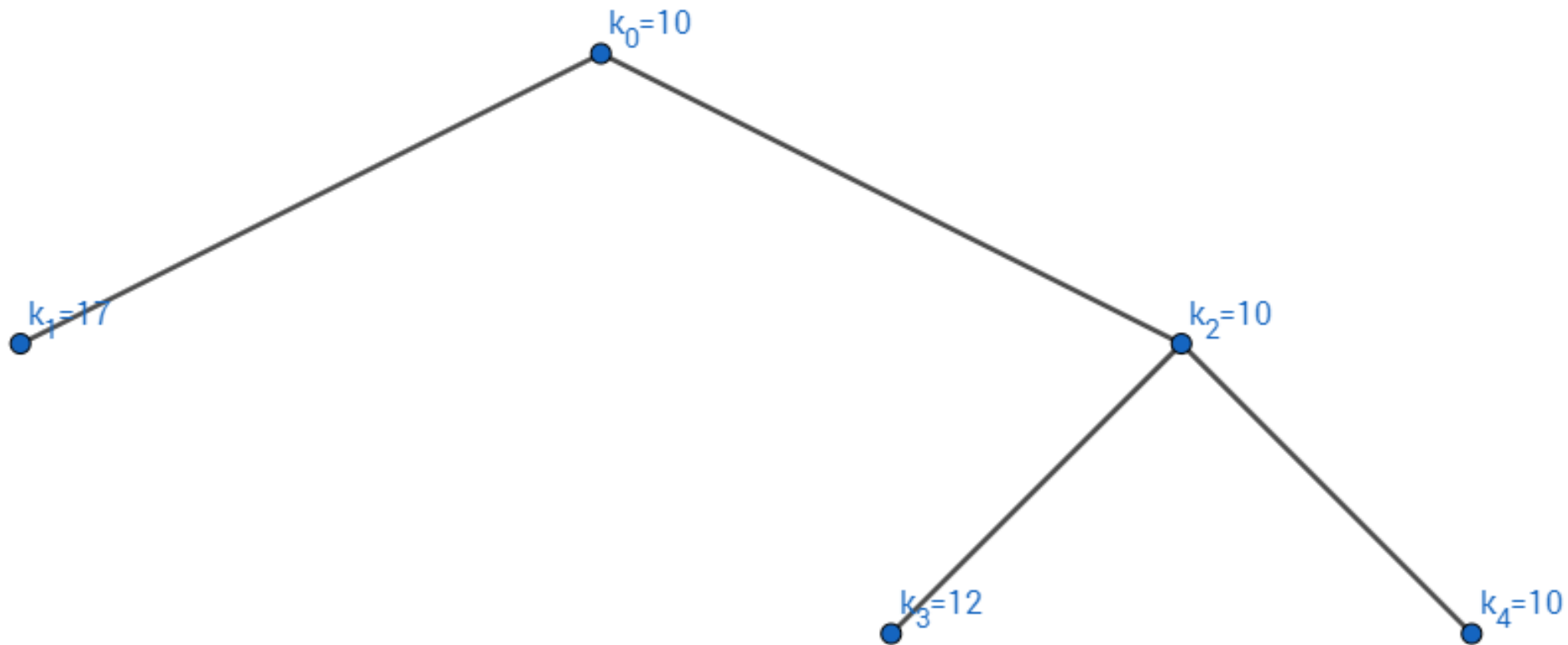

Második lépés – Bevétel

	A	B	C	D
A	M	M	M	M
B	0	M	M	M
C	M	M	M	0
D	M	M	M	M

Második lépés – Döntési fa

Harmadik lépés – Kezdő mátrix

	A	B	C	D
A	M	M	M	M
B	0	M	M	M
C	M	M	M	0
D	M	M	M	M

Harmadik lépés – Konklúzió

- Már csak két lehetséges cella maradt, amelyek pont a hiányzó élek a körből
- Így alakul ki az optimális megoldás:
$$D \rightarrow B \rightarrow A \rightarrow C \rightarrow D$$
- Az új aktuális megoldás $k_4 = 10$ így a magasabb korláttal rendelkező ágak kizárhatók

Optimális megoldás: $D \rightarrow B \rightarrow A \rightarrow C \rightarrow D$

	A	B	C	D
A	M	6	2	4
B	1	M	2	7
C	4	8	M	5
D	5	2	6	M

Optimális megoldás : $D \rightarrow B \rightarrow A \rightarrow C \rightarrow D$

	A	B	C	D
A	M	6	2	4
B	1	M	2	7
C	4	8	M	5
D	5	2	6	M

Optimális megoldás : $D \rightarrow B \rightarrow A \rightarrow C \rightarrow D$

	A	B	C	D
A	M	6	2	4
B	1	M	2	7
C	4	8	M	5
D	5	2	6	M

Optimális megoldás : $D \rightarrow B \rightarrow A \rightarrow C \rightarrow D$

	A	B	C	D
A	M	6	2	4
B	1	M	2	7
C	4	8	M	5
D	5	2	6	M

BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM

Dr. SIPOS Tibor Ph.D.

Dr. TÖRÖK Árpád Ph.D.

SZABÓ Zsombor

2019

email: szabo.zsombor@mail.bme.hu

KÖSZÖNJÜK A FIGYELMET!

BUDAPEST UNIVERSITY OF TECHNOLOGY AND ECONOMICS
FACULTY OF TRANSPORTATION ENGINEERING AND VEHICLE ENGINEERING